

Deák Ferenc István

Fogva tartott gondolatok

Fliegauf Gergely és Ránki Sára könyvéről

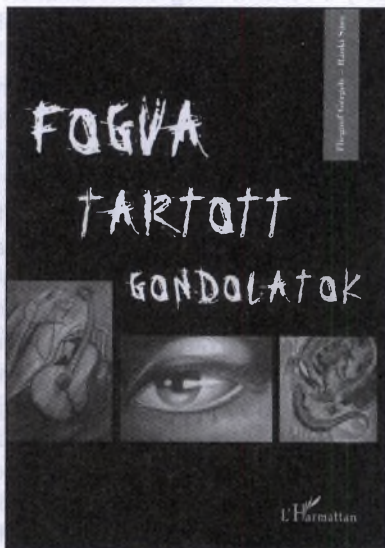
A könyv Fliegauf Gergely által írott nagyobbik része a börtönártalmak kérdését állítja középpontba. A fogvatartottakat ért börtönártalmak problematikája a börtönügyi szakirodalom egyik centrális, sokat vitatott témája. Az amerikai börtönszociológiai, börtönpszichológiai irodalom klasszikusnak mondható munkái a negyvenes-ötvenes-hatvanas években születtek. Azóta egyrészt – nagyon leegyszerűsítve – a társadalmak és bennük börtöneik nagy változásokon mentek keresztül, másrészt pedig rengeteg új szempont, ellenérv született a szakirodalomban.

Ennek megfelelően nagyon sok fajta börtönártalomról olvashatunk a könyvben – egy részük (a detrimentalizáció, a reluktancia, a retribúció stb.) még a büntetés-végrehajtási szakemberek számára is újdonságként hathat. (A detrimentalizáció például a túlszűfolttság okozta személyiségrombolást jelenti, de nem azonos a prizonizációval.)

Megjegyzendő, hogy a Boros – Csetneky szerzőpáros által írt Börtönpszichológia jegyzetben, amely a hazai szakirodalom egyik kiindulópontja, s amelynek ismeretét a bévés szakvizsgán számon kérik – természetesen ez a kérdéskör nincs ilyen mértékben kidolgozva. Megállapíthatjuk, hogy Fliegauf Gergely összefoglalása – bár alapvetően a nemzetközi szakirodalomból indul ki – mindenképpen egyedi, sajátos látásmódot tükröz.

A könyv alapjául szolgáló, a börtönártalmak feltérképezésére irányuló kutatást Fliegauf Gergely és Ránki Sára 2005-ben és 2006-ban végezte. Hat magyarországi börtönben közel 100 fogvatartottat vizsgáltak, kb. 250 írásmintát elemeztek szakterületüknek megfelelően. Míg Ránki Sára nyelvészeti, addig Fliegauf Gergely szociálpszichológiai elemzéseket végzett. Az utóbbi esetében a szövegminták egy hosszabb lélegzetű munka kiindulópontjául szolgáltak.

Fliegauf Gergely óriási ismeretanyagot halmoz fel munkájában. A nemzetközi szakirodalomból, illetve saját személyes tapasztalataiból kiindulva olyan kérdéseket is tár-

* A könyv bemutatóján – a budapesti Kossuth Klubban 2008. június 23-án – elhangzott ismertetés szerkesztett változata.

gyal, amelyek talán még nem jelentenek igazán égető problémát a magyar büntetés-végrehajtásban (pl. droghelyzet, gengesedés), de mintegy a hazai börtönök esetleges jövőjét vetítik elénk.

Izgalmas a szerző látásmódja, soraiban a börtönnek – mint a társadalom részének – kritikája ötvöződik az egyértelmű szakmai elkötelezettséggel. A szociálpszichológusi és a bévés szakmai nézőpontok egybefonódnak – szerves egészet alkotva. Fliegauf Gergely a börtönt, a fogvatartottakat ért börtönártalmakat vizsgálva úgymond „kintről” és „bentről” egyaránt érvényes, gondolatébresztő megállapításokat fogalmaz meg tanulmányában.

Bár nem könnyű olvasmány, jó olvasni Fliegauf Gergely dolgozatát. Az olvasó érzi, hogy a szerző nagyon sokat tud a magyarországi és a külhoni börtönökről, hogy igen jól ismeri a nemzetközi szakirodalmat. Oldalról-oldalra konstatálja, hogy a szerző szellemes, hogy merész képzettársításokra képes, illetve hogy élvezetesen ír.

Jelen ismertetés írója számára a könyv Ránki Sára által írott rövidebb fele sem kevésbé meggyőző. A szerző egy – sajnálatos módon – elfedettnek is mondható tudományág, a kriminálisztikai szövegnyelvészet módszeréhez nyúl, amikor az általa gyűjtött börtönfogalmazásokat elemzi. A kriminológiai szövegnyelvészet mint interdiszciplináris tudományág, amely nem azonos a grafológiával vagy az igazságügyi szakértői írásvizsgálattal, feltehetően alkalmas módszer a fogvatartottak jobb megismerésére. Megkockáztatható a közölt anyag izgalmassága, valamint a szerző elemző-készsége ismeretében, hogy jó lenne további vizsgálódásokat olvasni ebben a témakörben.

A kiadvány valóban a tudományos ismeretterjesztést szolgálja, ahogy ez a szerzők, illetve a kiadó szándéka is volt. A könyv nyelvezete egyszerre tudományos, szakmai és esszé jellegű is – így a lehetséges olvasók viszonylag széles spektruma számára befogadható.

Fontos megjegyezni végül, hogy az illusztrációk – amelyek részben Módos Tamás gyűjteményéből valók – nagyon érdekesek, s hogy a L'Harmattan Kiadó igazán igényes külsővel jelentette meg a Fogva tartott gondolatok című kiadványt.

(Fliegauf Gergely – Ránki Sára: Fogva tartott gondolatok. Budapest. L'Harmattan Kiadó. 2007. 181 oldal. 1 800 Ft)